
Sytuacja na rynku kredytowym
wyniki ankiety do przewodniczących
komitetów kredytowych

I kwartał 2009

Podsumowanie wyników ankiety

We wszystkich segmentach rynku kredytowego doszło do silnego ograniczenia podaży kredytu. Banki silnie zastrzyły kryteria udzielania wszystkich rodzajów kredytu oraz podniosły marże kredytowe. W przypadku kredytów dla przedsiębiorstw i kredytów mieszkaniowych banki wymagały wyższego poziomu zabezpieczenia kredytu niż miało to miejsce do III kwartału 2008 r. Takie zmiany w polityce kredytowej wynikały z bardzo wysokiej niepewności co do przyszłego stanu koniunktury, która utrudnia bankom poprawną wycenę ryzyka kredytowego. Dodatkowo wiele banków musiało ograniczyć tempo wzrostu akcji kredytowej ze względu na nasilające się ograniczenia kapitałowe.

Kredyty dla przedsiębiorstw

- Polityka kredytowa: ponad 80% banków zastrzyło kryteria udzielania kredytów. Również ponad 80% banków podniosło marże kredytowe.
- Popyt na kredyt: nieznacznie wzrósł popyt na kredyty krótkoterminowe oraz długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw. Spadł popyt na kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw.
- Oczekiwania na I kwartał 2009 r.: banki spodziewają się dalszego silnego zaostżenia polityki kredytowej względem przedsiębiorstw. Oczekiwany jest niewielki wzrost popytu na kredyty krótkoterminowe i spadek popytu na kredyty długoterminowe.

Kredyty mieszkaniowe

- Polityka kredytowa: 86% banków zastrzyło kryteria udzielania kredytów. Około 90% banków podniosło marże i ograniczyło maksymalny poziom LTV. Wiele banków wycofało z oferty kredyty nominowane w walutach obcych.
- Popyt na kredyt: 70% banków odczuło spadek popytu na kredyty mieszkaniowe, a 20% banków – wzrost popytu.
- Oczekiwania na I kwartał 2009 r.: banki spodziewają się niewielkiego zaostżenia polityki kredytowej i pogłębienia się spadku popytu na kredyty mieszkaniowe.

Kredyty konsumpcyjne

- Polityka kredytowa: kryteria udzielania kredytów zostały zaostżone przez 75% banków. Około połowa banków podniosła marże kredytowe.
- Popyt na kredyt: banki odczuły nieznaczny spadek popytu.
- Oczekiwania na I kwartał 2009 r.: banki przewidują dalsze silne zaostżenie polityki kredytowej i niewielki spadek popytu na kredyty konsumpcyjne.

Syntetyczne wyniki ankiety

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na przełomie grudnia 2008 r. i stycznia 2009 r. **wśród 30 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi 87%**. W celu zwiększenia reprezentatywności badanej próby banków, w tej edycji ankiety skierowano kwestionariusz do 6 banków komercyjnych, które wcześniej nie brały udziału w ankiecie.

W związku z rozszerzeniem próby banków dane dotyczące zmian polityki kredytowej i popytu na kredyt w IV kwartale 2008 r., jak również dotyczące oczekiwań na I kwartał 2009 r., mogą nie być w pełni porównywalne z danymi pochodzącymi z poprzednich edycji ankiety. Aby umożliwić porównania między okresami, dołączono do niniejszego opracowania załącznik nr 2, w którym zamieszczono wykresy skonstruowane na podstawie danych raportowanych przez 24 banki, które biorą udział w ankiecie od jej pierwszej edycji w IV kwartale 2003 r. Łączny udział należności tych banków od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi 74%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny, odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywnością większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

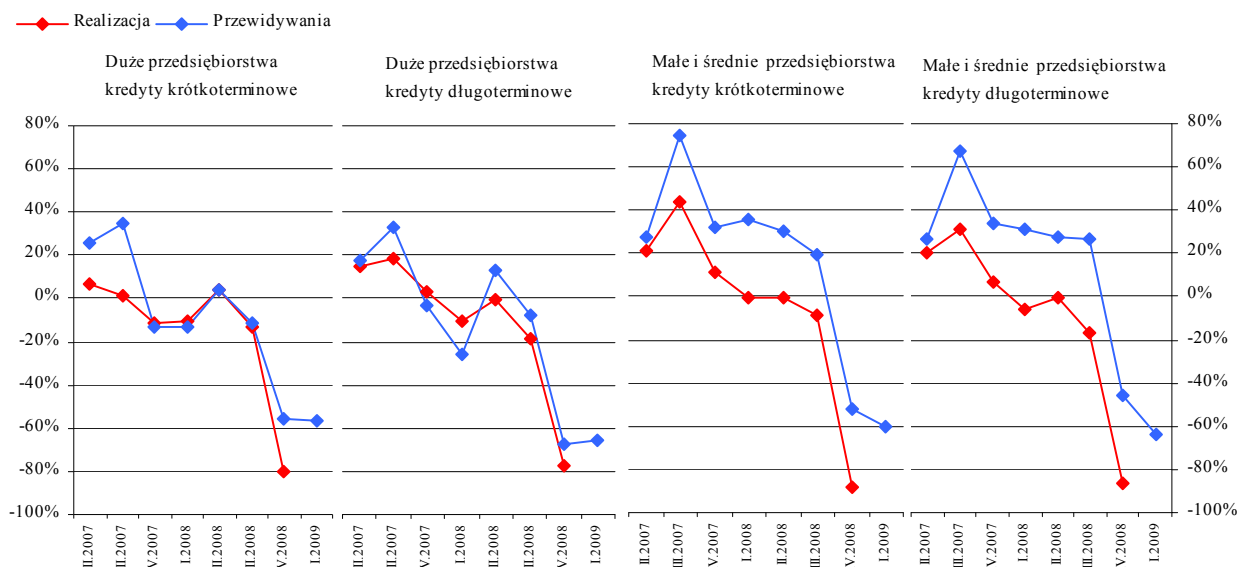
Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w IV kwartale 2008 r., jak również przewidywania banków na I kwartał 2009 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W IV kwartale 2008 r. większość ankietowanych banków (około 80%) zaostrzyła kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw. Decyzje o zaostrzeniu kryteriów udzielania kredytów były w większości przypadków zgodne z zapowiedziami banków przedstawionymi w październiku 2008 r. Skala tego zaostrzenia była jednak zdecydowanie większa. W zależności od segmentu rynku, 5 do 25% banków zadeklarowało, że wprowa-

dzone zmiany kryteriów udzielania kredytów stanowiły znaczne zaostrzenie polityki kredytowej¹. W segmencie małych i średnich przedsiębiorstw zaostrzenia polityki kredytowej spodziewało się 50% banków, natomiast **blisko 90% banków zdecydowało się zaostrzyć kryteria udzielania kredytów** tym przedsiębiorstwom. Różnica między faktycznymi zmianami polityki kredytowej a przewidywaniami banków była nieznacznie mniejsza w przypadku segmentu dużych przedsiębiorstw. Zaostrzenie kryteriów udzielania kredytu dotyczyło w podobnym stopniu wszystkich segmentów rynku kredytowego (zob. wykres 1).

Wykres 1
Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostrzenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

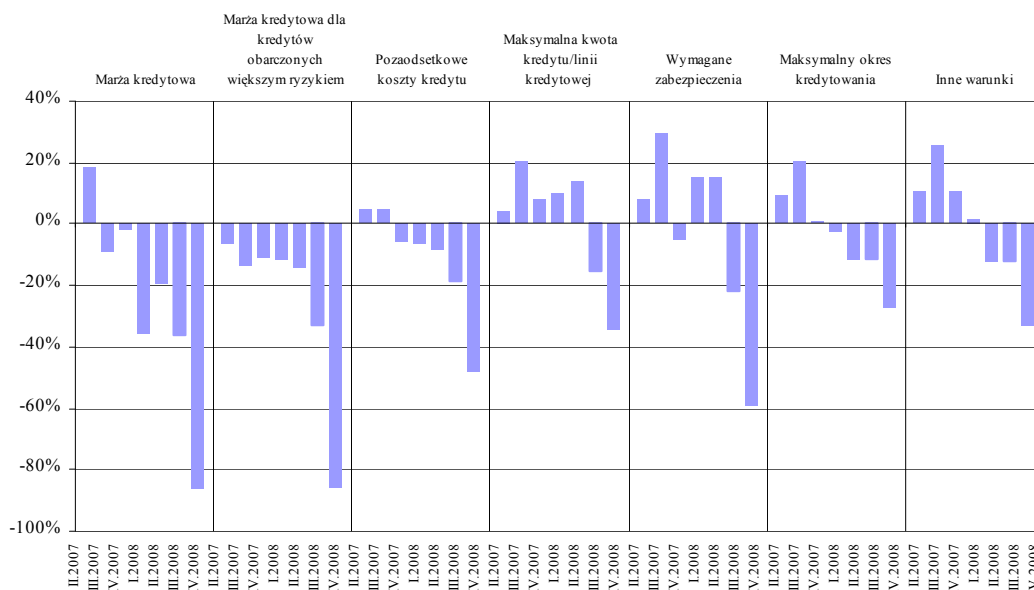
Wszystkie uwzględnione w ankiecie warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw zostały zaostrzone. Ponad 80% banków podniosło marże kredytowe (zob. wykres 2), przy czym około jedna trzecia banków uznała podwyższenie marż za znaczne. Prawie 60% banków oczekiwało od przedsiębiorstw przedstawienia większego zakresu zabezpieczeń kredytu. Około połowa banków podniosła pozaodsetkowe koszty kredytu, zaś jedna trzecia banków obniżyła maksymalną dostępną kwotę kredytu. Dla każdego z tych warunków udzielania kredytów około 10% banków stwierdziło, że dokonane zmiany oznaczały znaczne zaostrzenie polityki kredytowej. Najmniej banków – około 25% - skróciło maksymalny dopuszczalny okres kredytowania.

Banki bardzo negatywnie oceniają perspektywy przyszłej sytuacji gospodarczej. 99% banków wskazało na ryzyko związane z przyszłą sytuacją gospodarczą jako przyczynę zaostrzenia polityki kredytowej (zob. wykres 3), z czego aż 88% banków uznało, że ryzyko to uzasadniało znaczne zaostrzenie kryteriów i warunków udzielania kredytów². Niepewność co do przyszłej koniunktury utrudnia bankom poprawną wycenę podejmowanego ryzyka kredytowego, co może je skłaniać do bardzo silnego zaostrzania polityki kredytowej.

¹ Banki dysponują możliwością gradacji zmian kryteriów (warunków) udzielania kredytów. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: kryteria (warunki) zostały znacznie zaostrzone, kryteria (warunki) zostały nieznacznie zaostrzone, kryteria (warunki) nie zostały zmienione, kryteria (warunki) zostały nieznacznie złagodzone, kryteria (warunki) zostały znacznie złagodzone.

² Banki dysponują możliwością gradacji wpływu czynników na politykę kredytową. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej, nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej, brak wpływu na

Wykres 2
Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Trzy czwarte banków uznało, że ich bieżąca lub oczekiwana sytuacja kapitałowa była przyczyną zaostrzenia polityki kredytowej. Powyższy czynnik oddziałuje od pięciu kwartałów, a jego wpływ na politykę banków nasila się. Wskazuje to, że banki prawdopodobnie nie będą w stanie utrzymać bieżącego wysokiego tempa wzrostu akcji kredytowej, jeżeli nie zwiększą swoich funduszy własnych.

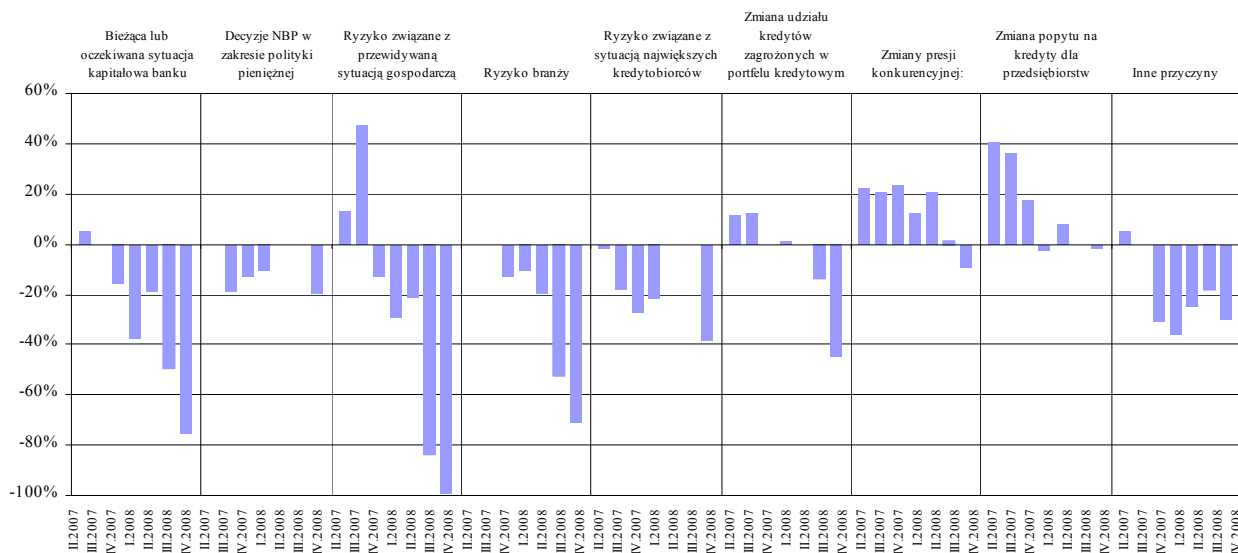
Ponad 70% banków zdecydowało się zaostrzyć politykę kredytową pod wpływem rosnącego ryzyka branży. Banki wymieniały branże powiązane z rynkiem nieruchomości (deweloperską, budowlaną, przemysł meblarski) oraz w znacznym stopniu uzależnione od eksportu (przemysł motoryzacyjny, chemiczny, metalurgiczny, branżę transportową) jako szczególnie ryzykowne. Blisko 45% banków stwierdziło, że do zaostrzenia polityki kredytowej skłonił je wzrost wskaźników kredytów zagrożonych. Wśród innych czynników wpływających na zaostrzenie polityki kredytowej banki wymieniły wzrost kosztów pozyskania finansowania oraz politykę właściciela (banku zagranicznego). W ocenie banków zmniejsza się presja konkurencyjna na rynku kredytów dla przedsiębiorstw. Około 15% banków podało, że spadek presji konkurencyjnej ze strony innych banków przyczynił się do podjęcia decyzji o zaostrzeniu polityki kredytowej wobec przedsiębiorstw.

Popyt na kredyty ze strony dużych przedsiębiorstw wzrósł w IV kwartale 2008 r., przy czym wzrost popytu dotyczył przede wszystkim kredytów krótkoterminowych. Ocena kierunku zmian popytu na kredyt była silnie zróżnicowana. W segmencie dużych przedsiębiorstw około 45% banków zadeklarowało wzrost popytu na kredyty. Jednocześnie ponad 10% banków stwierdziło spadek popytu na kredyty krótkoterminowe i ponad 20% banków wskazało spadek popytu na kredyty długoterminowe ze strony dużych przedsiębiorstw, co przełożyło się na wartości procentu netto na poziomie odpowiednio około 35% i około 25%. W przypadku małych i średnich przedsiębiorstw, stosunkowo niewielki wzrost popytu (14%) odczuwany był tylko dla kredytów krótkoterminowych. Po raz pierwszy w historii badań ankietowych (od IV kwartału 2003 r.) zmniejszył się popyt na kredyty długoter-

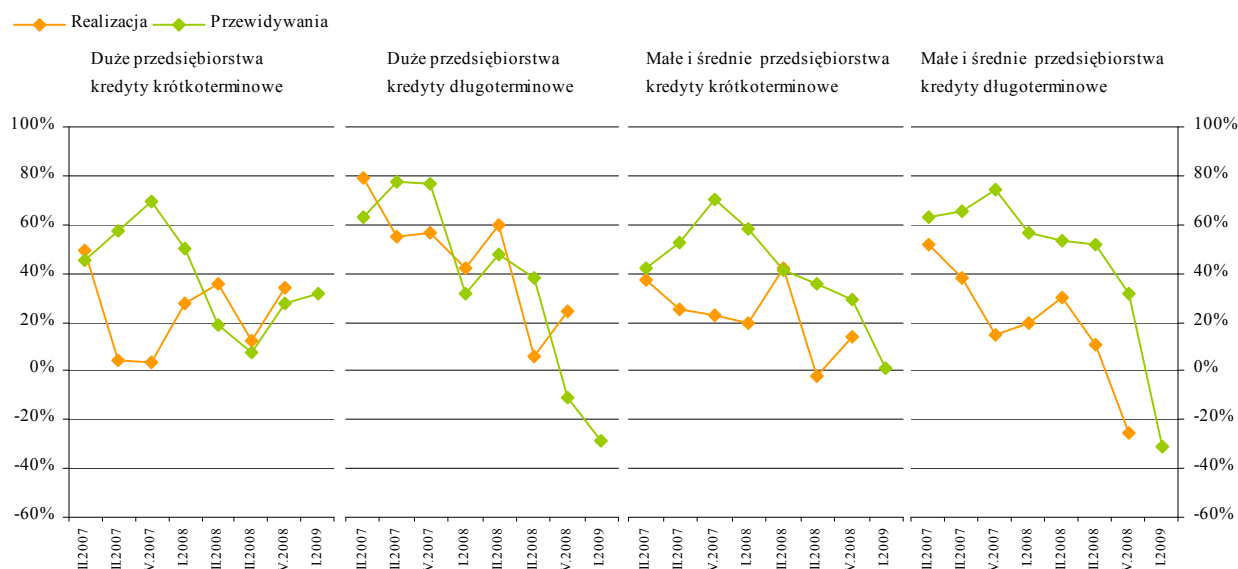
politykę kredytową, nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej, znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej.

minowe w tej grupie przedsiębiorstw (zob. wykres 4). Spadek popytu na ten rodzaj kredytów był znacznie silniejszy od oczekiwań wyrażonych w III kwartale 2008 r.

Wykres 3
Przyczyny zmian polityki kredytowej

Wykres 4
Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

Banki, które odnotowały wzrost popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, przypisywały to rosnącemu zapotrzebowaniu na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego oraz na finansowanie związane z restrukturyzacją zadłużenia (zob. wykres 5). Wynika to prawdopodobnie z pogorszenia się płynności i perspektyw rentowności sektora przedsiębiorstw, które zmuszają niektóre firmy do większego niż dotychczas wykorzystania kredytów krótkoterminowych.

Spadek popytu na niektóre rodzaje kredytów dla przedsiębiorstw wynika, w ocenie banków, przede wszystkim ze **spadku zapotrzebowania na finansowanie inwestycji**. Spadek ten wystąpił po raz pierwszy w historii ankiety.

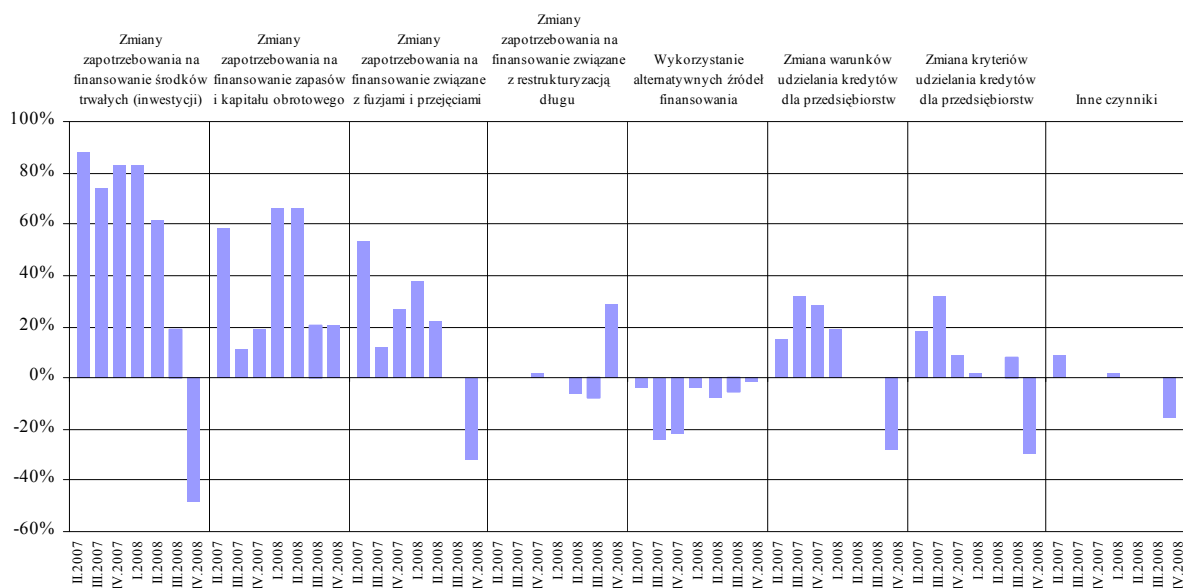

Niemal dwie trzecie banków, które stwierdziły zmianę popytu na kredyty dla przedsiębiorstw, wskazało na ten czynnik jako przyczynę spadku popytu. Prawie jedna czwarta banków uznała, że spadek popytu na kredyty inwestycyjne w znacznym stopniu przyczynił się do spadku zagregowanego popytu na kredyt. Jednocześnie blisko 20% banków uznało, że zapotrzebowanie na finansowanie inwestycji wpłynęło na wzrost popytu przedsiębiorstw na kredyt. **Drugim istotnym powodem spadku popytu na kredyty dla przedsiębiorstw było niższe zapotrzebowanie na finansowanie fuzji i przejęć.** Czynnik ten wymieniło ponad 30% banków. Około 15% banków wskazało na prognozowane spowolnienie gospodarcze jako przyczynę spadku popytu na kredyt. Rola alternatywnych wobec kredytu bankowego źródeł finansowania jako czynników kształtujących popyt na kredyt była niewielka.

Większość banków spodziewa się dalszego zaostrzenia polityki kredytowej względem przedsiębiorstw w I kwartale 2009 r. Zaostrzenie to ma dotyczyć wszystkich uwzględnionych w ankiecie rodzajów kredytów (zob. wykres 1), przy czym nieco więcej banków zamierza zaostrzyć politykę kredytową w segmencie kredytów długoterminowych (63-65%) niż w segmencie kredytów krótkoterminowych (57-60%). Banki spodziewają się, że skala tego zaostrzenia polityki kredytowej będzie nieznacznie mniejsza niż miało to miejsce w IV kwartale 2008 r. Zaledwie 5-10% banków oczekuje, że dojdzie do znacznego zaostrzenia polityki kredytowej.

W I kwartale 2009 r. banki oczekują dalszego wzrostu popytu na kredyty krótkoterminowe ze strony dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 4). Popyt na kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich firm ma pozostać stabilny. W segmencie kredytów długoterminowych około 45% banków spodziewa się spadku popytu na kredyt. Oczekiwania banków są silnie zróżnicowane, gdyż równocześnie 15% banków przewiduje, że popyt na kredyty długoterminowe wzrośnie.

Wykres 5
Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

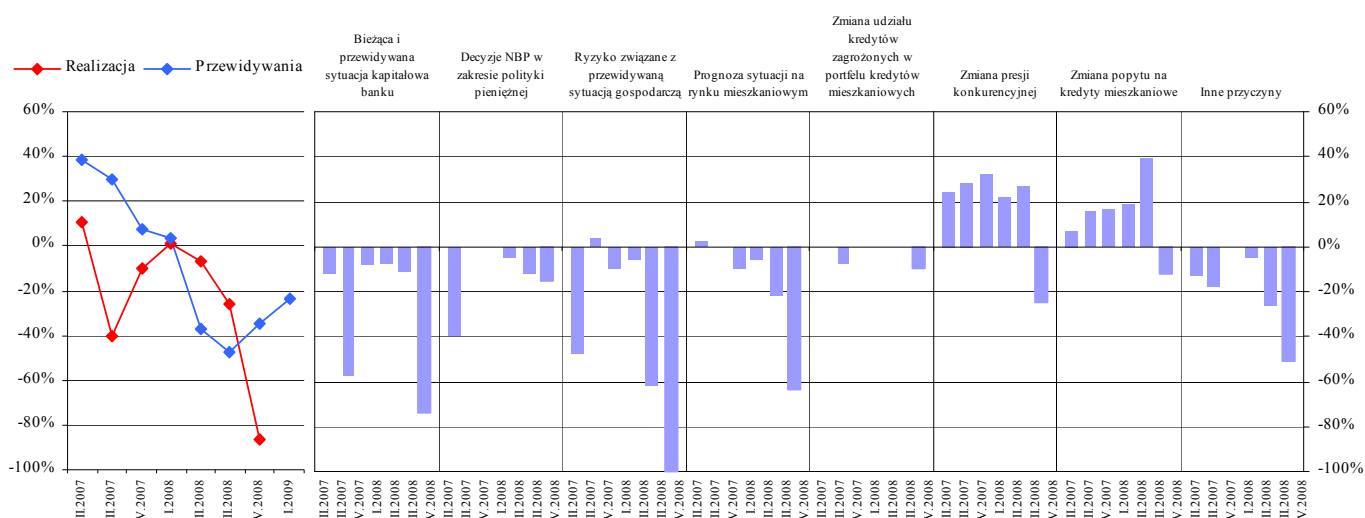

Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych

W IV kwartale 2008 r. banki znacznie zaostrzyły politykę kredytową względem kredytów mieszkaniowych (zob. wykres 6). Ponad 85% banków zaostrzyło kryteria udzielania tych kredytów, w tym 20% banków określiło to zaostrzenie jako znaczne. Kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych zaostrzyły również te banki, które w poprzedniej edycji ankiety zadeklarowały brak zaostrzenia bądź złagodzenie polityki kredytowej w IV kwartale 2008 r. Żaden bank nie złagodził kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych. Decyzje banków miały charakter nieoczekiwany i wynikały w dużym stopniu z nagłych zmian w otoczeniu banków. W III kwartale 2008 r. tylko około jedna trzecia banków planowała zaostrzyć politykę kredytową w nadchodzącym kwartale.

Wykres 6
Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty mieszkaniowe

W IV kwartale 2008 r. zaostrzone zostały wszystkie warunki udzielania kredytu mieszkaniowego. Prawie wszystkie banki zwiększyły marże na kredytach o zarówno normalnym, jak i podwyższonym profilu ryzyka. W przypadku około trzech czwartych ankietowanych banków marże kredytowe zostały znacznie podwyższone. Blisko 90% banków zwiększyło również wymagany wkład własny kredytobiorcy w finansowaniu zakupu nieruchomości. Ponad 40% banków zwiększyło pozaodsetkowe koszty kredytu. Jedna piąta ankietowanych banków skróciła ponadto maksymalny okres kredytowania, a ponad 5% zaostrzyło warunki w zakresie wymaganych zabezpieczeń.

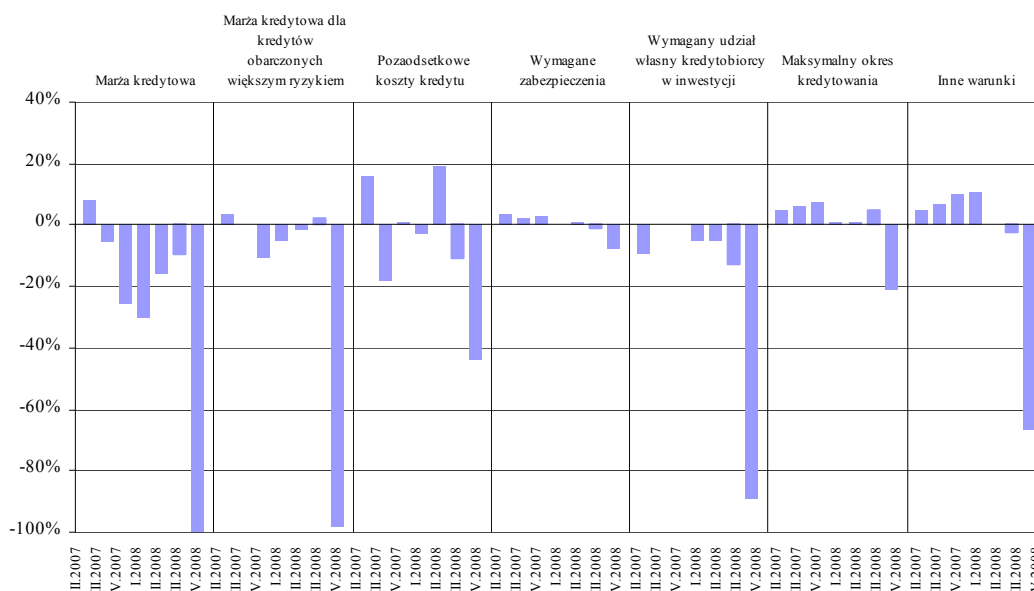
Dwie trzecie banków zaostrzyło również inne, nieuwzględnione w ankiecie warunki i kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych. Banki wskazały na zaostrzenie warunków w zakresie: wyliczenia zdolności kredytowej, dokumentów poświadczających dochód kredytobiorcy oraz zasad wyceny nieruchomości. Dwa banki zaostrzyły również politykę kredytową dla kredytów mających finansować zakup nieruchomości na rynku pierwotnym.

W przypadku większości banków zaostrzenie polityki kredytowej dla kredytów mieszkaniowych było większe dla kredytów nominowanych we franku szwajcarskim. Kilka banków (o znacznym udziale w rynku) całkowicie wstrzymało udzielanie kredytów mieszkaniowych w tej walucie, a niektóre inne banki znacznie zaostrzyły kryteria udzielania tych kredytów.

Podobnie jak w segmencie kredytów dla przedsiębiorstw, decyzje banków dotyczące polityki kredytowej były kształtowane przez bardzo dużą niepewność co do przyszłego stanu koniunktury oraz poziom funduszy własnych. Wszystkie banki biorące udział w ankiecie stwierdziły, że ryzyko związane z przewidywaną sytuacją gospodarczą miało dominujący wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej w zakresie kredytów mieszkaniowych (zob. wykres 6). Dwie trzecie banków określiło ten wpływ jako znaczny. Również prognoza sytuacji na rynku mieszkaniowym skłoniła banki do zaostrzenia polityki kredytowej w zakresie kredytów mieszkaniowych. Przyczynę tę wskazało blisko dwie trzecie banków. Dla ponad 70% banków zaostrzenie polityki kredytowej było też spowodowane niekorzystną oceną bieżącej i przewidywanej sytuacji kapitałowej banku. Odpowiedzi banków wskazują, że osłabiła się konkurencja na rynku kredytów mieszkaniowych. Po raz pierwszy w historii ankiety zmiana presji konkurencyjnej miała negatywny wpływ na politykę kredytową banków.

Wśród innych, nieuwzględnionych w ankiecie czynników banki wymieniły trudności w zabezpieczeniu ryzyka walutowego i stopy procentowej, wysoki koszt finansowania oraz Rekomendację S jako przyczyny zaostrzenia polityki kredytowej.

Wykres 7
Warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

W IV kwartale 2008 r. około 70% banków odczuło spadek popytu na kredyty mieszkaniowe (zob. wykres 8), przy czym ponad połowa określiła ten spadek jako znaczny³. W przypadku ok. 20% banków, popyt na kredyty mieszkaniowe wzrósł. Wzrost ten dotyczył głównie kredytów nominowanych w walutach obcych (przede wszystkim we franku szwajcarskim) i był zaobserwowany przez banki, które w mniejszym stopniu zaostrzyły politykę kredytową w tym segmencie. W ujęciu zagregowanym spadek popytu na kredyty mieszkaniowe był zdecydowanie większy niż spodziewały się tego banki na koniec III kwartału 2008 r., kiedy to spadek popytu prognozowało około 15% banków.

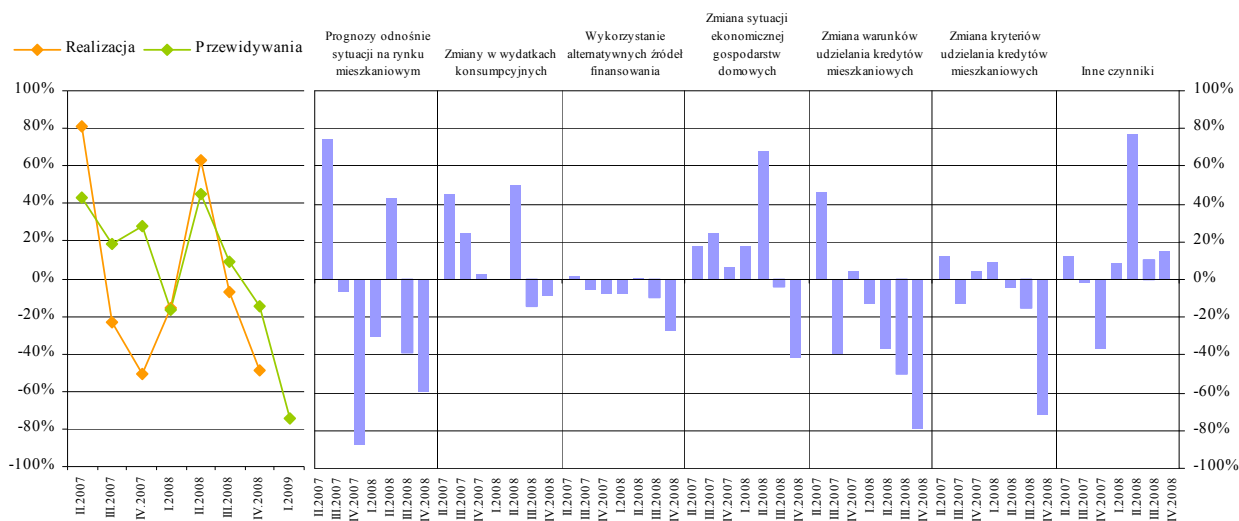
W ocenie blisko 60% banków, które zadeklarowały spadek popytu na kredyty mieszkaniowe, do spadku przyczyniły się prognozy rozwoju sytuacji na rynku mieszkaniowym (zob. wykres 8). Niepewność dotycząca przyszłych tendencji cenowych na tym rynku mogła skłonić gospodarstwa domowe do odłożenia w czasie transak-

³ Banki dysponują możliwością gradacji zmian popytu. W ankiecie banki wybierają spośród opcji: popyt znacznie wzrósł, popyt nieznacznie wzrósł, popyt nie zmienił się, popyt nieznacznie spadł, popyt znacznie spadł.

cji. Innym **bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na spadek zrealizowanego popytu była zmiana warunków i kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych**. Przyczyny te wskazało odpowiednio 79% i 72% banków. Wzrost ceny kredytu mieszkaniowego oraz spadek jego dostępności spowodowały, że część potencjalnych kredytobiorców musiała zrezygnować z zaciągnięcia kredytu.. W ocenie około 40% banków spadek popytu na kredyty mieszkaniowe był spowodowany zmianą sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych. Banki, które odnotowały wzrost popytu uzasadniły go m.in. kampanią promocyjną prowadzoną przez bank oraz wzrostem atrakcyjności kredytów bankowych jako formy finansowania zakupu mieszkań.

Okolo jedna trzecia ankietowanych banków spodziewa się dalszego zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych w IV kwartale 2008 r. Zdaniem większości z nich będzie ono jednak nieznaczne. Około 10% banków planuje złagodzenie polityki kredytowej w zakresie kredytów mieszkaniowych. **Oczekiwany jest dalszy spadek popytu na kredyty mieszkaniowe** (zob. wykres 8). W ocenie 35% banków spadek ten będzie znaczny. Tylko jeden bank spodziewa się wzrostu popytu na kredyty mieszkaniowe.

Wykres 8
Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

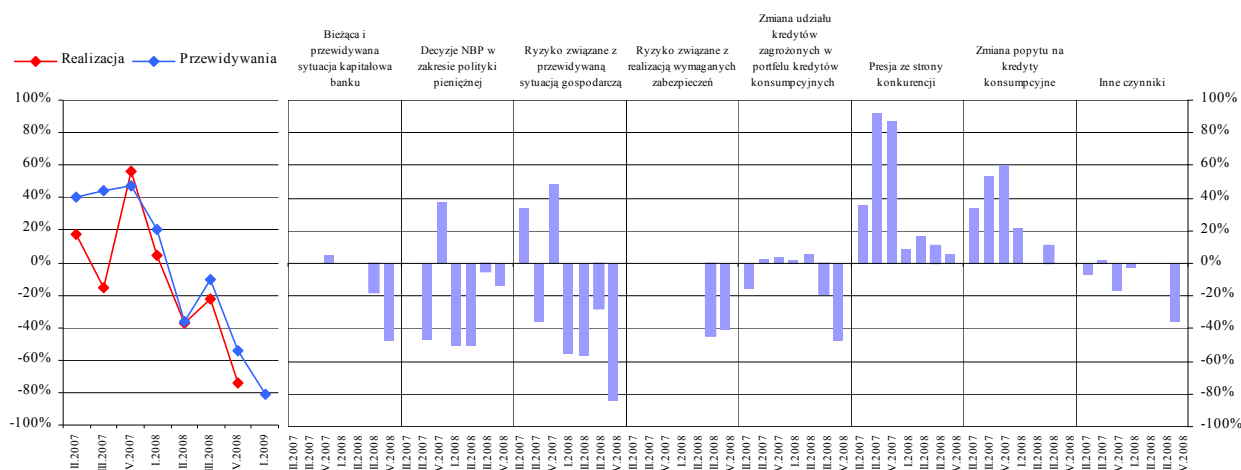
Kredyty konsumpcyjne dla gospodarstw domowych

W IV kwartale 2008 r. kryteria udzielania kredytów konsumpcyjnych dla gospodarstw domowych ponownie uległy wyraźnemu zaostrzeniu (zob. wykres 9). Na zaostrzenie kryteriów udzielania kredytów zdecydowało się ponad 75% banków. Zaobserwowana zmiana była zgodna z przewidywaniami banków wyrażonymi w III kwartale 2008 r.

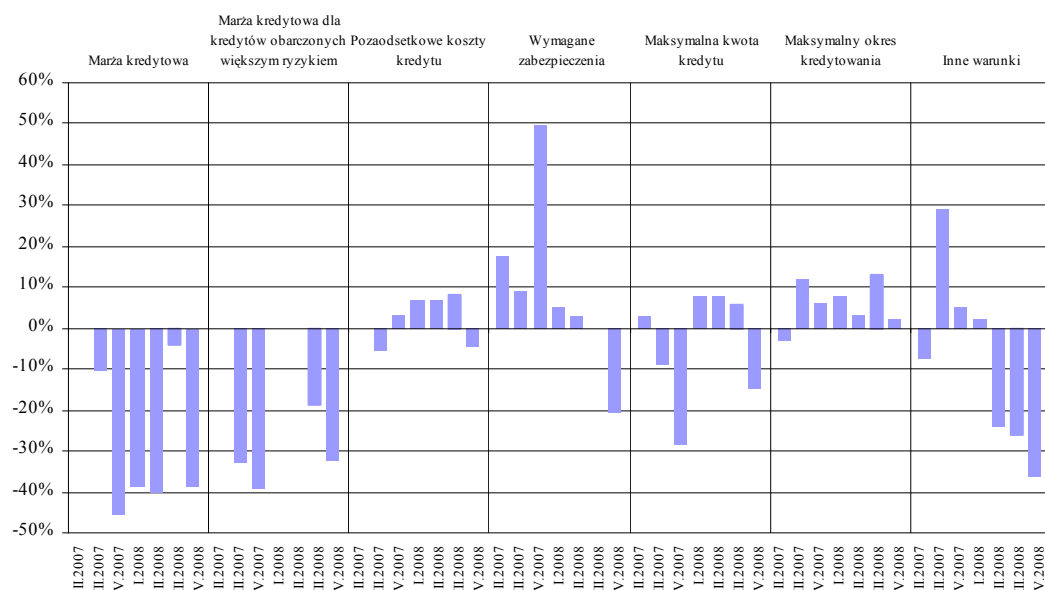
Zaostrzenie warunków udzielania kredytów w segmencie kredytów konsumpcyjnych było mniej dotkliwe niż w przypadku kredytów mieszkaniowych i kredytów dla przedsiębiorstw. W IV kwartale 2008 r. utrzymała się trwająca od połowy 2007 r. tendencja wzrostu marż kredytowych dla kredytów konsumpcyjnych. Wzrost marż, zadeklarowany przez przeszło 40% banków dotyczył kredytów o zarówno normalnym, jak i podwyższonym profilu ryzyka (zob. wykres 10). Zaostrzono również pozostałe warunki kredytu. W szczególności ponad 22% banków zaostrzyło warunki w zakresie wymaganych zabezpieczeń, 15% banków zmniejszyło maksymalną dostępną kwotę kredytu, natomiast blisko 13% zwiększyło pozaodsetkowe koszty kredytu. Około jedna trzecia banków zaostrzyła również inne, nieuwzględnione w ankiecie warunki i kryteria udzielania kredytów konsumpcyj-

nych. Były one przede wszystkim związane z kredytami konsumpcyjnymi w walutach obcych, które odgrywają niewielką rolę w finansowaniu konsumpcji.

Wykres 9
Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty konsumpcyjne

Wykres 10
Warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

Ryzyko związane z przewidywaną sytuacją gospodarczą było po raz kolejny jedną z głównych przyczyn zaostrzenia polityki kredytowej banków w segmencie kredytów konsumpcyjnych. Ten czynnik wskazało ponad 85% banków. Podobnie jak w przypadku innych typów kredytu, polityka kredytowa została zaostrzona również na skutek pogarszania się bieżącej i przewidywanej sytuacji kapitałowej banków (zob. wykres 9). Wysoki odsetek (ponad 55%) odpowiedzi o zmianie udziału kredytów zagrożonych w portfelu kredytów konsumpcyjnych wskazuje, że znaczna część banków dostrzega istotne pogorszenie jakości portfela kredytowego, które skłania je do reakcji. Zaostrzenie polityki kredytowej w IV kwartale 2008 było ponadto spowodowane ryzykiem związanym z

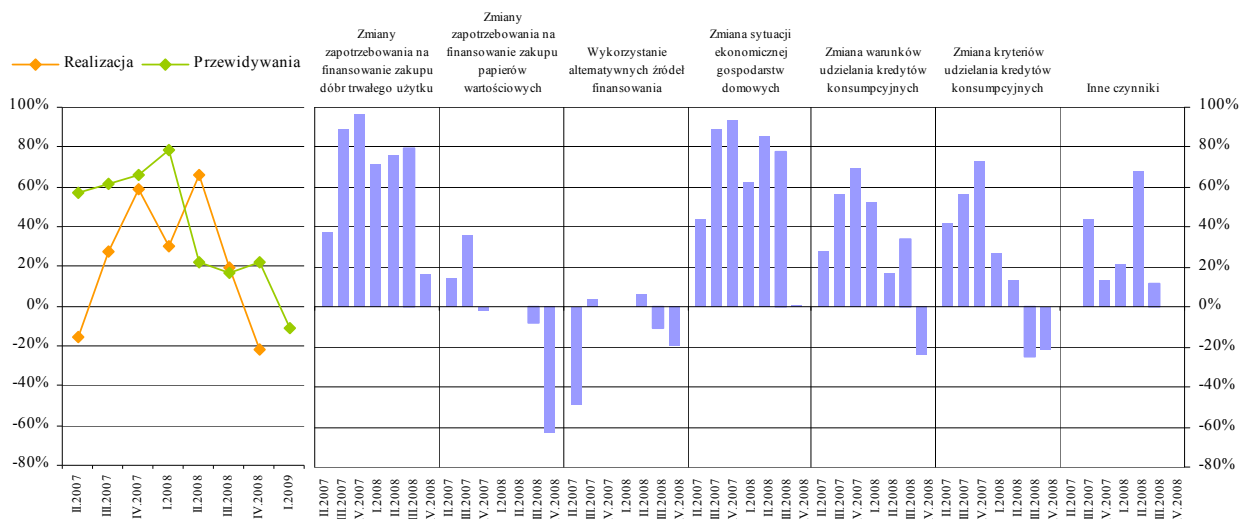
realizacją wymaganych zabezpieczeń. **Pośród innych czynników nieuwzględnionych w ankiecie banki wymieniły przede wszystkim wzrost kosztu finansowania na rynku międzybankowym.**

W IV kwartale 2008 r. banki odnotowały spadek popytu na kredyty konsumpcyjne dla gospodarstw domowych (procent netto wyniósł -22%). Należy jednak zauważyć, że odpowiedzi banków nie były jednoznaczne. 40% banków zanotowało spadek, podczas gdy 18% - wzrost popytu na kredyty. Na koniec III kwartału 2008 r. banki oczekiwały wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne (zob. wykres 11).

Spadek popytu na kredyty konsumpcyjne był spowodowany przede wszystkim większym wykorzystaniem oszczędności (środków własnych) w finansowaniu konsumpcji oraz zahamowaniem popytu na dobra trwałego użytku. Zapotrzebowanie na finansowanie dóbr trwałego użytku, które w poprzednich okresach miało znaczny wpływ na wzrost popytu na kredyty konsumpcyjne, w IV kwartale 2008 r. wyraźnie się ustabilizowało (zob. wykres 11). Dodatkowo wyższa cena i mniejsza dostępność kredytu konsumpcyjnego wpłynęła na spadek jego atrakcyjności dla gospodarstw domowych, co w połączeniu z niższym poziomem optymizmu konsumentów odbiło się na spadku zrealizowanego popytu na kredyt. Większość banków, które odnotowały spadek popytu na kredyt wskazały ponadto na zmianę w zapotrzebowaniu na finansowanie zakupu papierów wartościowych. Należy jednak pamiętać, że tego typu kredyty stanowią nieznaczną część udzielanych przez banki kredytów konsumpcyjnych.

Banki oczekują w I kwartale 2009 r. dalszego zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 9). Oczekiwania te dotyczą zdecydowanej większości banków, a zaostrzenie polityki kredytowej ma być w ich ocenie znaczne. Zaledwie 19% banków zamierza nie zmieniać polityki kredytowej, a żaden bank nie zamierza jej łagodzić. **Banki spodziewają się nieznacznego spadku popytu na kredyty konsumpcyjne.** (zob. wykres 11). W szczególności 24% procent banków spodziewa się nieznacznego wzrostu, a 13% - nieznacznego spadku popytu

Wykres 11
Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są wazone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Wazenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 30 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1

**Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności
uwzględniona przy liczeniu wag**

Nr pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
	Kredyty długoterminowe dla przedsiębiorstw	Należności od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów. W przypadku przedsiębiorstw nie uwzględniono podziału na duże oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, ze względu na brak odpowiednich danych w statystyce bankowej.

Źródło: NBP.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankietę.² Jeżeli bank w którymś

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2
Sposób liczenia procentu netto

Nr pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP.

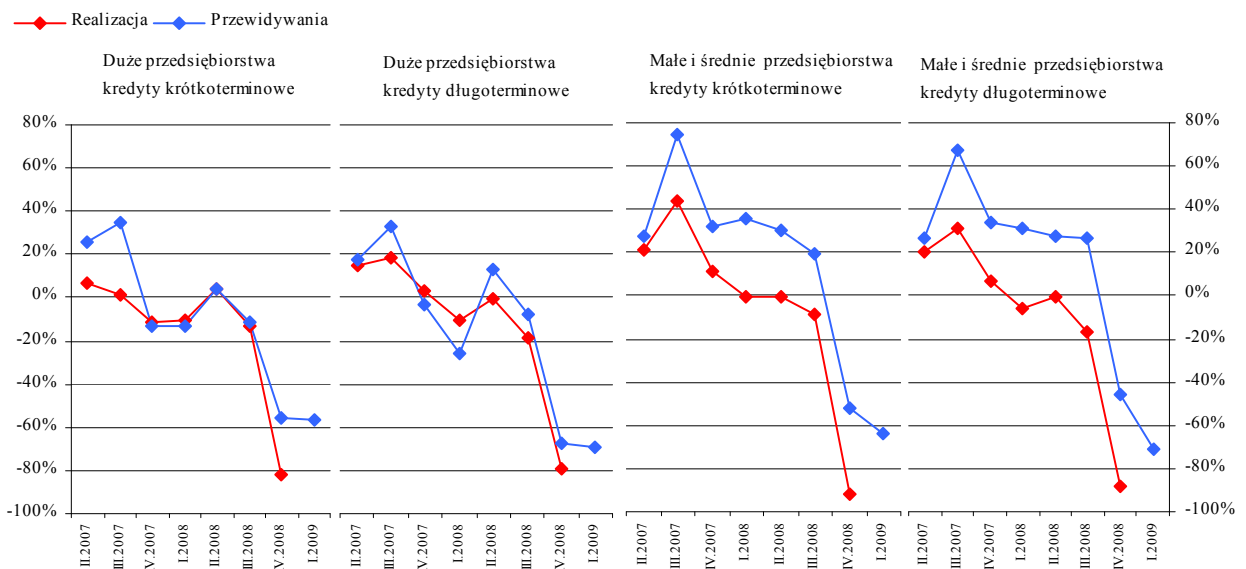
Załącznik 2 – Wyniki porównywalne z poprzednimi kwartałami

Dla zachowania porównywalności wyników przedstawionych w niniejszym materiale z poprzednimi edycjami „Sytuacji na rynku kredytowym” zdecydowano się zaprezentować osobno wyniki dla 24 banków uczestniczących w ankiecie od jej pierwszej edycji w IV kwartale 2003 r. W IV kwartale 2008 r. łączny udział tych banków w portfelu należności sektora bankowego od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych wynosił 74,1%.

Tendencje występujące w próbie 24 banków nie różnią się istotnie od tendencji obserwowanych w całej próbie 30 banków. Wykresy 2.1 – 2.11 przedstawiają szczegółowe wyniki dla próby 24 banków.

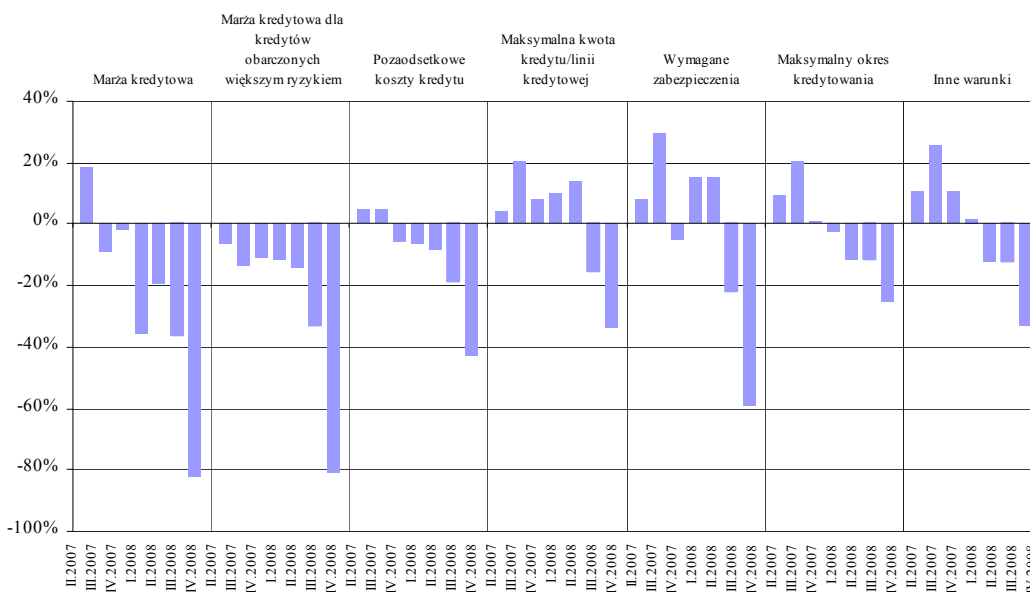
Wykres 2.1

Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw – próba 24 banków

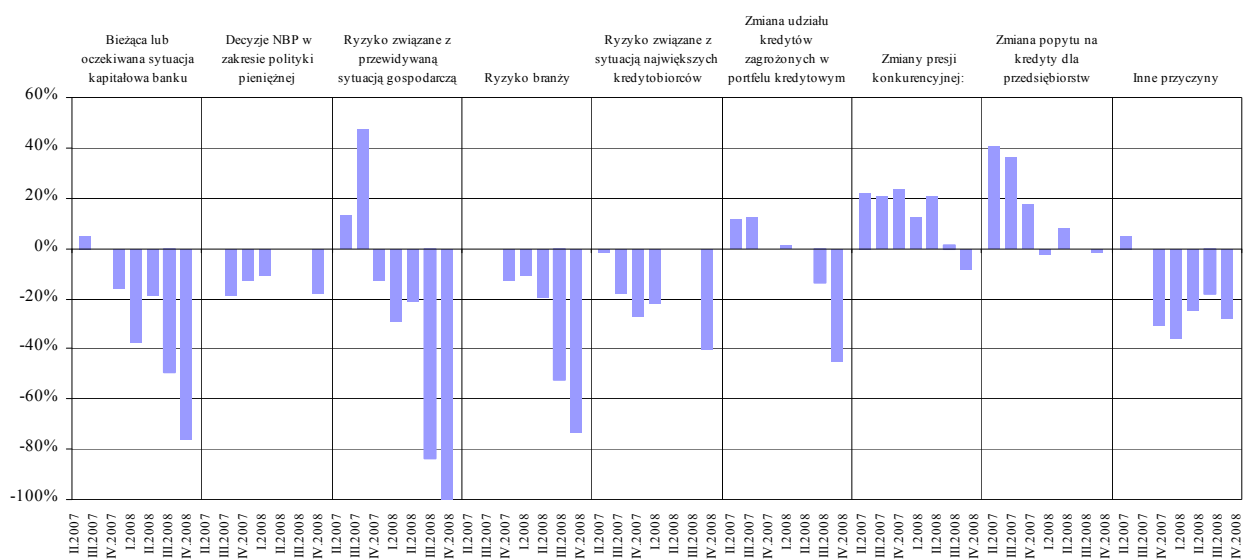
Wykres 2.2

Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw – próba 24 banków

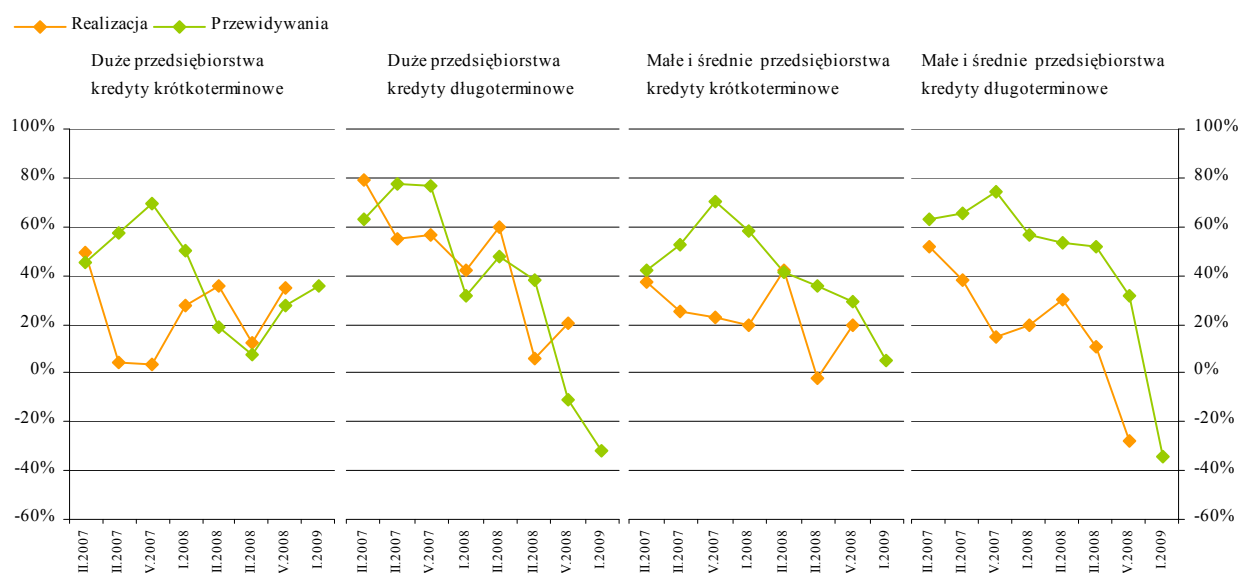
Wykres 2.3

Przyczyny zmian polityki kredytowej – próba 24 banków

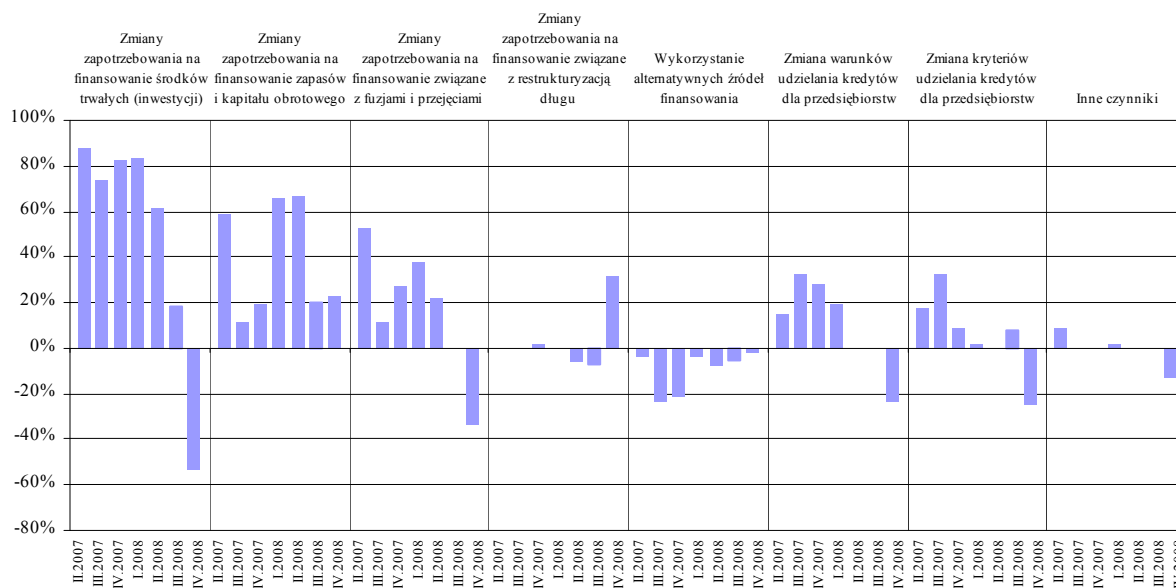
Wykres 2.4

Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

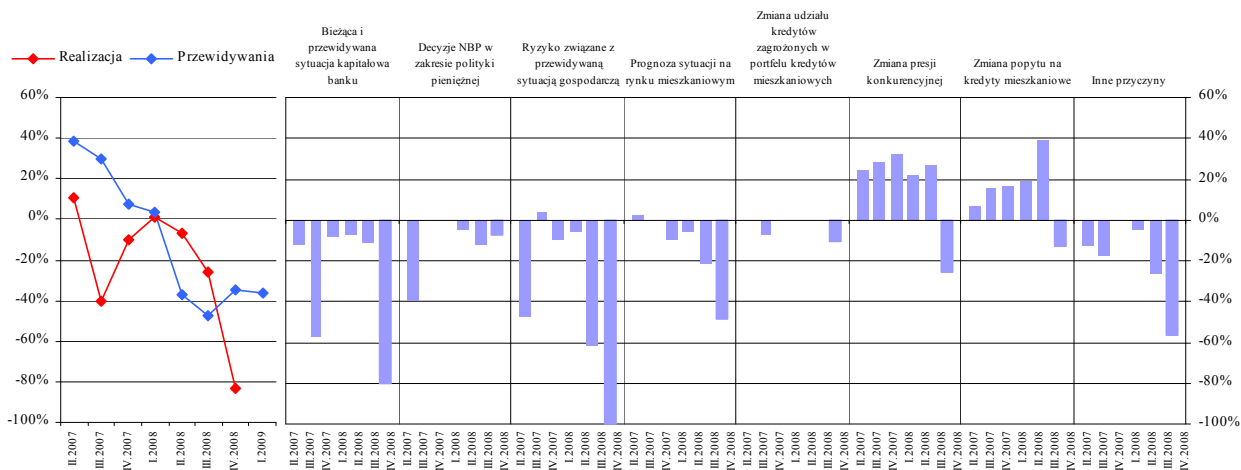
Wykres 2.5

Przyczyny zmian popytu na kredyty dla przedsiębiorstw – próba 24 banków

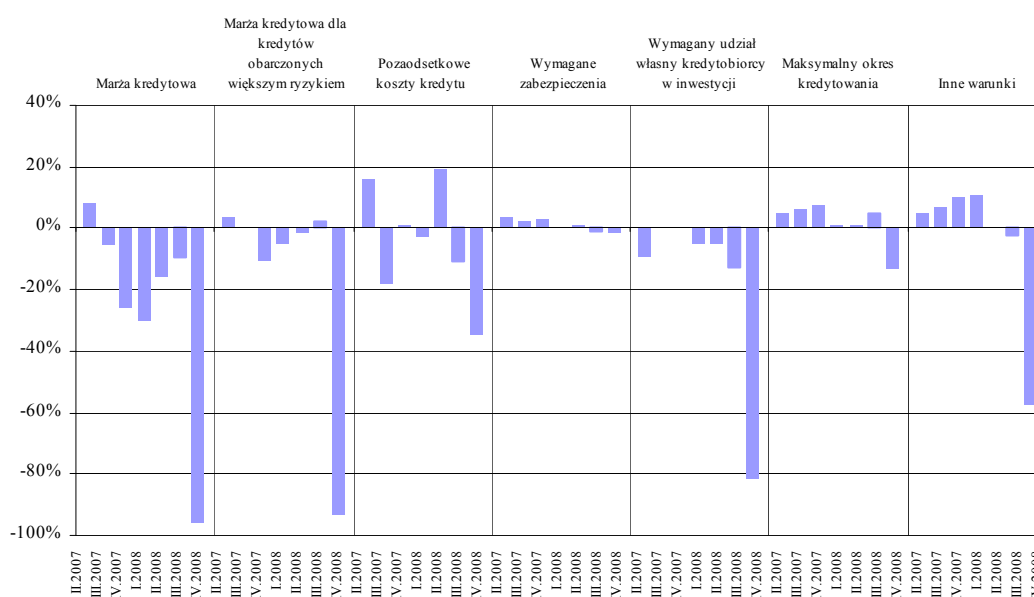
Wykres 2.6

Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty mieszkaniowe, próba 24 banków

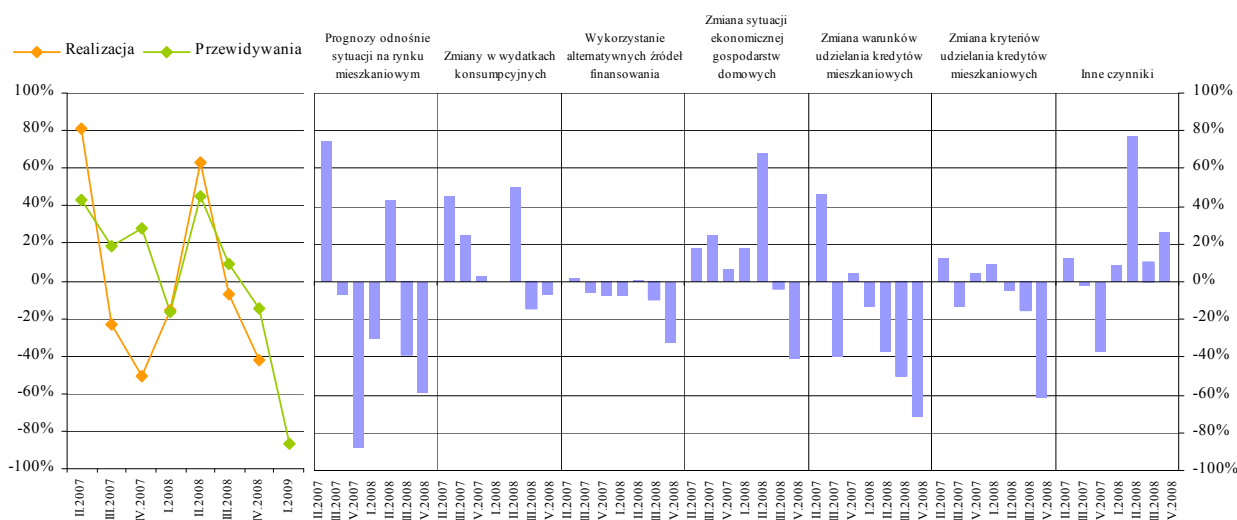
Wykres 2.7

Warunki udzielania kredytów mieszkaniowych – próba 24 banków

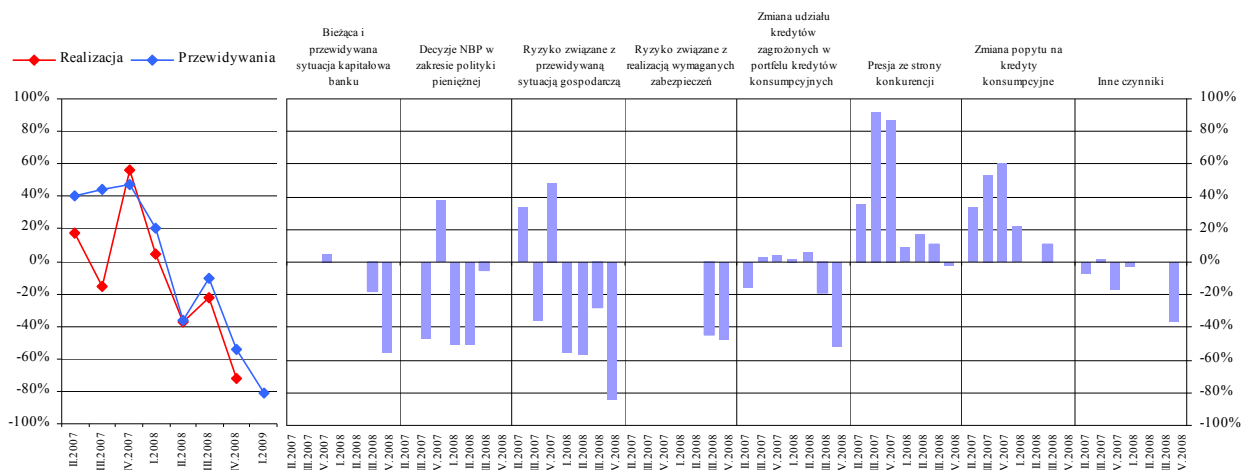
Wykres 2.8

Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian – próba 24 banków

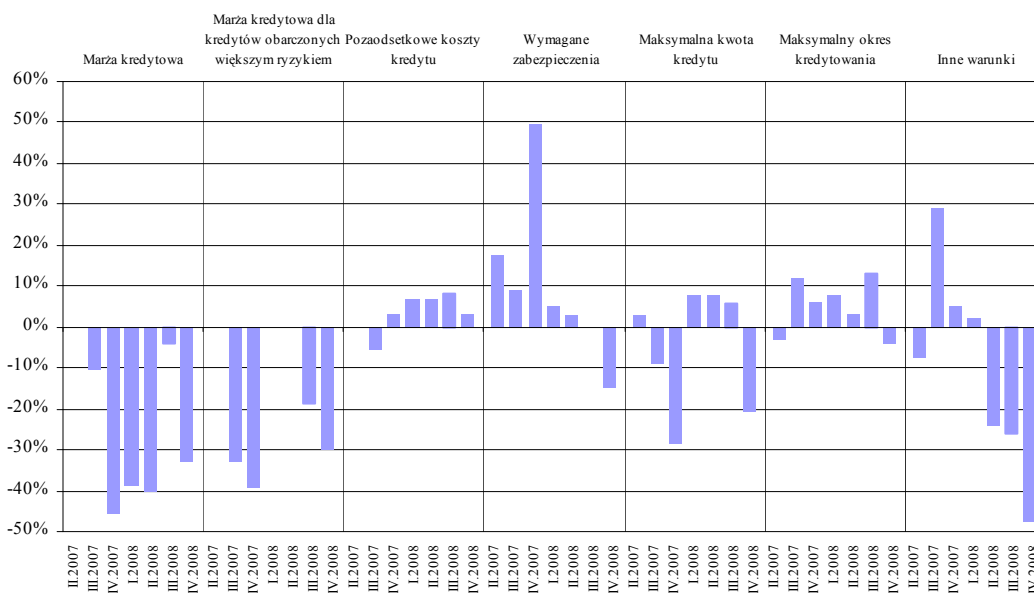
Wykres 2.9

Polityka kredytowa i przyczyny jej zmian – kredyty konsumpcyjne, próba 24 banków

Wykres 2.10

Warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych – próba 24 banków

Wykres 2.11

Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian – próba 24 banków

